

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИКО-ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ГАЛУЗЕВОГО ПРАВА**

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконав: студент IV курсу 13-421 групи
Спеціальності: 081 Право
Освітньо-професійної програми «Право»

Тишкевич Ярослав Олегович

Керівник к.ю.н., доц. **Проценко М.В.**

Рецензент к.ю.н., доц. **Риженко І.М.**

Херсон – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-правові аспекти міжнародного захисту авторських прав.....	7
1.1. Міжнародно-правове регулювання захисту авторських прав.....	7
1.2. Зміст основоположних конвенцій в механізмі захисту авторських прав.....	14
РОЗДІЛ 2. Проблеми захисту окремих об'єктів авторських прав за міжнародним та українським законодавством: перспективи удосконалення.....	21
2.1. Захист авторських прав в мережі Інтернет з використанням міжнародного досвіду.....	21
2.2. Проблемні питання захисту авторських прав на фотографічні твори в контексті свободи панорами.....	27
2.3. Сучасний стан захисту авторського права в Україні: проблеми, шляхи їх вирішення.....	34
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний світ сьогодні охоплено фундаментальними та динамічними змінами, які пов'язуються з бурхливим розвитком новітніх інформаційних технологій. Економіки розвинених країн світу кожного року збільшують питому вагу галузей виробництва інтелектуальних продуктів, в першу чергу це стосується об'єктів авторського права. Зазначений процес збільшує значення авторського права як галузі, яка спрямована на забезпечення правової охорони результатів інтелектуальної власності.

Для України, як держави, яка прагне приєднатися до європейської спільноти – одна з умов інтеграції є активізація процесів, які направлені на захист інтелектуальної власності загалом та об'єктів авторського і суміжного права, зокрема.

Не дивлячись на існування правового забезпечення цих відносин, механізми, які здійснюють охорону та захист авторських прав є недосконалими та надієвими на практиці. Зазначене унеможливорює забезпечення належних умов для того, щоб отримувати іноземні інвестиції та дотримуватися законних прав українських і зарубіжних правоволодільців.

Сам по собі міжнародно-правовий захист авторських прав являється досить специфічною сферою правових відносин. Багато хто з нас навіть не підозрює, як систематично зіштовхується з проявами, які регулює міжнародне авторське право. Більша частина роликів рекламного характеру, які ми можемо побачити по телевізору, під час перегляду фільмів в кінотеатрах, книжки які ми читаємо, програмне забезпечення, яке ми використовуємо, музика, яку ми слухаємо – все це створюється для поширення в більшій частині країн.

Врегулювання таких складних та комплексних відносин в контексті міжнародного захисту потребує дещо особливого способу

правового регулювання. Характерною рисою відносин сфери міжнародного авторського права є те, що вони, порівняно з іншими відносинами, в більшій мірі залежать від динамічного розвитку науки та техніки. У зв'язку з чим, з'являються проблемні питання, які вимагають нагального вирішення зі сторони світової спільноти.

Теоретичною основою дослідження послужили праці фахівців та правознавців з питань авторського права, серед яких: С.С. Алексєєва, Б.С. Антимонова, С.М. Братуся, Є.Л. Вакман, Е.П. Гаврилова, В.А. Гінсбург, І.А. Грінгольц, В.П. Грибанова, В.А. Дозорцева, В.С. Дробязко, Р.О. Дюма, О.С. Іоффе, Р.Є. Еннана, В.О. Калятина, Я.А. Канторович, М.Я. Кирилова, В.І. Корецький, К.П. Победоносцев, Й.О.Покровський, Д.В. Подноскова, Г.А. Пфенніг, В.Д. Спасович, С.А. Судариков, А.М. Семіволкова, Н.Г. Табашникова, І.Я. Хейфіца, К.А. Флейшиць, П.В. Флорансон, С.А. Чернишова та інші.

Отже, враховуючи вищезазначене, а також те, що авторські права в контексті міжнародного аспекту є об'єктами захисту, які знаходяться під серйозним регулюванням великої кількості нормативно-правових актів (міжнародні конвенції, двосторонні та багатосторонні договори тощо), дає підстави стверджувати, що тема кваліфікаційної роботи є актуальною та становить беззаперечний інтерес її дослідження в теоретичному плані.

Мета та завдання дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні міжнародно-правового регулювання та механізму захисту авторських прав, а також виявленні конкретних проблем даної сфери правових відносин з наданням відповідних пропозицій, які спрямовані на удосконалення захисту авторських прав.

Для досягнення вказаної мети в кваліфікаційній роботі було поставлено наступні **завдання:**

- визначити міжнародно-правове регулювання захисту авторських прав;
- розглянути зміст основоположних конвенцій в механізмі захисту авторських прав;
- охарактеризувати захист авторських прав в мережі Інтернет з використанням міжнародного досвіду;
- дослідити проблемні питання захисту авторських прав на фотографічні твори в контексті свободи панорами;
- висвітлити сучасний стан захисту авторського права в Україні, а також виявити наявні проблеми та проаналізувати шляхи їх вирішення.

Об’єкт дослідження – правовідносини, які виникають під час здійснення міжнародного захисту авторських прав.

Предмет дослідження – теоретичні напрацювання, нормативно-правові акти іноземних держав та України, які здійснюють регулювання охорони авторських прав.

Методи дослідження. З огляду на окреслені завдання, в процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Діалектичний і системно-функціональні методи допомогли визначити міжнародно-правове регулювання та механізм захисту авторських прав. Формально-юридичний метод дозволив розглянути норми міжнародних нормативно-правових актів в зазначеній сфері. Метод синтезу у поєднанні із порівняльно-правовим та структурно-функціональним дав змогу дослідити особливості захисту об’єктів авторських прав за українським та міжнародним законодавством, а також визначити проблемні питання та сформулювати можливі напрями удосконалення зазначеної сфери.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі сформульовані висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані в подальшому дослідженні розглядуваної теми, практичній діяльності, а окремі положення та висновки роботи – в

процесі підготовки і проведення практичних занять з курсу «Право інтелектуальної власності», «Цивільне право», «Міжнародне право».

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були представлені у тезах доповіді на п'ятій Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів» (Херсон, 20 березня 2020 р.).

Публікації: Тишкевич Я.О. Міжнародне регулювання захисту авторських прав. *Реформування правової системи України під впливом євроінтеграційних процесів: Матеріали п'ятої Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Херсон, 20 березня 2020 р.* Херсон: ХДУ, 2020 (*готується до друку*).

Структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

1.1. Міжнародно-правове регулювання захисту авторських прав

Проблема захисту авторського права є актуальним питанням в ХХІ ст., коли розвиваються сучасні інноваційні технології, розповсюджується та стає можливим вільний доступ до інтелектуальної праці. Саме проблеми, які виникають під час охорони та захисту авторських прав є одними з найпріоритетніших задач у галузі удосконалення нормативної бази в сучасних країнах. Законодавча база з охорони авторських прав, встановлення їх об'єктів та суб'єктів являються основоположним елементом при проведенні політики захисту інтересів держави національного характеру.

Міжнародне авторське право являється складовою міжнародного права інтелектуальної власності. В тому числі, воно є і системою міждержавних угод, які формують правовий порядок під час міжнародного регулювання авторських прав.

Слід зазначити, що авторське право в міжнародно-правовому аспекті володіє значною нормативною базою, яку необхідно розглянути детальніше.

Міжнародний період охорони авторських прав було розпочато після того, як підписали Бернську конвенцію про охорону літературних та художніх творів у 1886 році (сьогодні діє Паризький акт Бернської конвенції, який було змінено у 1979 році). Як наслідок, після цього підписання було утворено Бернський союз, до складу якого входило більш ніж 150 країн. Варто відмітити, що Україна також приєдналася до цієї конвенції у 1995 році. Власне кажучи, преамбула Бернської

конвенції проголошує наступну мету: «держави Союзу, натхнені однаковим бажанням охороняти настільки ефективно й однаково, наскільки це можливо, права авторів їх літературні і художні твори» [1].

Коротко аналізуючи Бернську конвенцію, слід відзначити, що вона утвердила концепцію територіалізму стосовно охорони об'єктів авторських прав. Так, означена засада закріплюється у ст. 5 Бернської конвенції, за якою: «щодо творів, з яких автором надається охорона на підставі цієї Конвенції, автори користуються в країнах Союзу, крім країни походження твору, правами, які надаються нині або будуть надані в подальшому відповідними законами цих країн своїм громадян, а також правами, особливо надаваними цією Конвенцією» [1].

Цією конвенцією також визначається перелік виключних прав автора, серед яких: «право автора на переклад твору; право дозволяти його відтворення, дозволяти публічне виконання драматичних і музичних творів по радіо і телебаченню, переробку творів одного виду в іншій, запис механічним способом музичних творів» [1] тощо.

Іншим по значимості міжнародним документом в розглядуваній сфері є Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право, яка створювалася під егідою ЮНЕСКО (міжнародна організація у галузі освіти, науки, культури) і підписана 6 вересня 1952 року [2] (нова редакція Конвенції була ухвалена у 1971 році) [2].

За Всесвітньою конвенцією було сформульовано так зване поняття «випуск твору у світ». Так, відповідно до ст. VI конвенції, зазначається: «під випуском у світ у розумінні цієї Конвенції слід розуміти відтворення в якій-небудь матеріальній формі і надання невизначеному колу осіб примірників твору для читання або ознайомлення шляхом здорового сприйняття» [2]. Також відмітимо, що за Всесвітньою конвенцією з авторського права передбачається відповідний знак, який позначається символом – ©.

Не менш важливою є ст. I конвенції, якою передбачається принцип державної охорони авторських прав, за яким: «кожна Договірна Держава зобов'язується вжити всіх заходів, необхідних для забезпечення достатньої і ефективної охорони прав авторів і всіх інших власників авторських прав на літературні, наукові і художні твори, як-от: твори письмові, музикальні, драматичні та кінематографічні, твори живопису, графіки та скульптури» [2].

Зазначимо, що положення цієї норми не закріплюють конкретних заходів, які повинні застосовуватись для того, щоб досягти цього результату. Втім, передбачено лиш те, що кожна країна в праві сама встановлювати, наскільки доцільно застосовувати цивільно-правові норми чи використовувати адміністративний вплив або взагалі застосовувати кримінальне законодавство для охорони авторських прав.

Особливістю Всесвітньої конвенції є те, що вона не має зворотної сили.

Слід вказати, що Україна і в цій конвенції стала учасником у 1993 році, взявши на себе обов'язок охороняти в Україні твори, які написані зарубіжними авторами.

Продовжуючи. слід вказати, з-поміж уніфікації положень міжнародних договорів, потрібно ще і укладення допоміжних договорів з конкретно визначеними країнами стосовно регулювання авторських правовідносин загалом або в відповідній сфері, зокрема. Такі договори (угоди) загальноприйнято поділяти на наступні:

1) угоди, що покладають обов'язок на державу, яка є учасником, визнавати авторські права громадян інших країн та їх правонаступників щодо творів наукового, літературного та мистецького характеру. Така держава, в тому числі, визнає авторські права громадян країн третього світу щодо творів, які уперше було випущено у світ на території іншої країни;

2) угоди, що покладають обов'язок надавати національний режим авторам, які є громадянами держав-учасниць;

3) угоди, що «відправляють» до Всесвітньої конвенції про авторське право і покладають обов'язок забезпечувати реалізацію її положень [3, с. 103-104]. Охарактеризуємо ключові конвенції серед представлених угод.

1. Перша конвенція серед перелічених угод, яку необхідно окреслити – це «Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення» (1961 р.) [4], яка по сей день залишається основоположним договором, що встановлює охорону суміжних прав міжнародного рівня. Ця конвенція сформована на засаді національного режиму, яка надається за законодавством держави, що потребує відповідної охорони. Ця конвенція як і Всесвітня – не має зворотної сили. Мінімальний строк охорони суміжних прав встановлено у вигляді 20 років, однак, країни мають право встановити більш тривалі строки охорони, якщо в цьому є необхідність.

Усі примірники фонограм, які випущені чи призначаються для продажу, обов'язково повинні містити міжнародний знак охорони суміжних прав. Як відомо, суміжні права є залежними від авторських прав, проте вони можуть існувати і без них. Тобто, виконавці можуть реалізовувати свої права за умови, якщо було додержано ними права авторів творів, які вони виконують. В свою чергу, виробники фонограм запов'язуються додержуватися прав суб'єктів авторського права і виконавців. Організації мовлення запов'язуються додержуватися прав суб'єктів авторського права, виконавців, виробників фонограм [4].

2. «Брюссельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники» [5]. Основне, що потрібно виокремити в цій конвенції, передбачено у ст. 2, яка передбачає, що: «Кожна з Договірних Держав бере на себе зобов'язання вживати відповідних заходів по запобіганню розповсюдженню на своїй

або зі своєї території будь-якого сигналу, що несе програми, будь-яким органом-розповсюджувачем, для якого сигнал, що переданий на супутник або проходить через нього, не призначається. Це зобов'язання застосовується у тому разі, коли орган-джерело підпадає під юрисдикцію іншої Договірної Держави і коли поширюваний сигнал є вторинним сигналом» [5].

3. «Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм» (1971 р.) [6], яка слугує як доповнююча до Римської конвенції та спрямована на те, щоб надавати правову охорону виробникам фонограм від певних дій, які можуть порушити їх інтереси. Характерним для цієї конвенції є те, що вона не зобов'язує надання національного режиму охорони власникам прав на фонограми іноземних держав, а тільки передбачає, відповідно до ст. 2 наступне: «Кожна держава-учасниця зобов'язується охороняти інтереси виробників фонограм, які є громадянами інших країн-учасниць, від виробництва копій фонограм без згоди виробника і від ввозу таких копій кожного разу, коли згадані виробництво або ввіз здійснюється з метою їх розповсюдження серед публіки, а також від розповсюдження цих копій серед публіки» [6]. Тобто, по факту вона призначена для того, щоб здійснювати боротьбу з тиражуванням і розповсюдженням контрафактних екземплярів фонограм, які можуть міститися на матеріальних носіях.

4. Дуже важливими є «Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) про авторське право та Договір ВОІВ про виконання й фонограми» (1996 р.) [7], які відносяться до інтернет-договорів, тому що їх становлення повинно було враховувати розвиток сучасних інформаційних та комп'ютерних технологій. Серед іншого, зазначені міжнародні акти займаються не тільки питаннями, що пов'язані з Інтернетом. Так, ключові норми цих договорів встановлюють і розширення меж правової охорони, систематизують правові норми,

уточнюють перелік та зміст винятків та обмежень, які можливі в майбутньому тощо. Також, відповідно до ст. 12 Договору ВОІВ про авторське право встановлено: «договірні Сторони передбачають відповідні ефективні засоби юридичної відповідальності по відношенню до будь-якої особи, яка свідомо чинить будь-які з нижчезазначених дій, знаючи або, у зв'язку із застосуванням цивільно-правових засобів захисту, маючи належні підстави знати, що така дія буде спонукати, дозволяти, сприяти або приховувати порушення будь-якого права, передбаченого цим Договором або Бернською конвенцією» [7].

Власне кажучи, перелічені міжнародні договори не є вичерпними, які спрямовані на те, щоб врегульовувати відносини у сфері реалізації авторських та суміжних прав. З-поміж розглянутих угод, необхідно звернути увагу і на директиви. Хоч директива як документ правового характеру не містить в собі прямої дії, яка охоплюється територією держав-членів ЄС, вона лише формує унікальний взаємозв'язок юридичних зобов'язань держав-членів ЄС після того, як буде досягнуто певний результат. Директива ЄС відображена у вигляді інструменту, який гармонізує національне законодавство держав-членів, мається на увазі – забезпечує загальні межі правового регулювання в конкретній сфері суспільних відносин, однак без запровадження повної ідентичності. У зв'язку з чим і виникає необхідність трансформації директиви ЄС за внутрішнім правом держав-членів.

Отже, на нашу думку, найбільш значимими директивами в зазначеній сфері є наступні:

– Директива ЄС № 91/250/ЄС (кодифікована – № 09/24/ЄС) про правову охорону програм для ЕОМ (електронні обчислювальні машини);

– Директива ЄС № 92/100/ЄС (кодифікована – № 06/115/ЄС) стосовно права на прокат і надання в безоплатне тимчасове користування деяких авторських прав сфери інтелектуальної власності;

– Директива ЄС № 93/83/ЄС про узгодження деяких норм авторського права та прав, що відносяться до авторського права, які застосовуються до ефірного мовлення через супутник та ретранслюються по кабелю;

– Директива ЄС № 93/98/ЄС (кодифікована – № 06/116/ЄС) щодо гармонізації строку дії охорони авторського права та деяких суміжних прав;

– Директива ЄС № 96/9/ЄС про правову охорону баз даних;

– Директива ЄС № 01/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві;

– Директива ЄС № 01/84/ЄС про право перепродажу в інтересах автора оригіналу твору мистецтва [8, с. 59-61] тощо.

Враховуючи зазначене, можна сказати, що директива забезпечує загальноєвропейські стандарти, в той же час, даючи можливість державам-членам ЄС володіти власним національним законодавством. Окрім цього, Європейська комісія як орган, що здійснює підготовку проєктів, директив та публікацію повідомлень, надає ще й оцінку результатам дії директив, проводячи моніторинг конкретних сегментів ринку в результаті їх реалізації, а також забезпечує контроль за процесом імплементації директив у національне законодавство [8, с. 62].

Таким чином, авторське право є дуже вагомим та невід’ємним елементом будь-яких правових рамок, основна мета яких здійснювати регулювання громадянської поведінки авторів і користувачів, тим самим, забезпечуючи комплексну охорону їх інтересів.

На сьогоднішній день існує багато міжнародно-правових актів, що регулюють авторські та суміжні права.

Встановлено, що Україна також є активним учасником цього процесу: вона є членом більшої частини міжнародних організацій, а також приймає участь під час розробки та втілення до національних

правових систем прогресивних положень, які регулюють та охороняють авторські права.

1.2. Зміст основоположних конвенцій в механізмі захисту авторських прав

В умовах сучасного світу, авторські права кожного року все більше актуалізуються та об'єктивно визнаються більшої частиною країн, за допомогою їх імплементації в системах міжнародного законодавства. Розглянувши міжнародно-правове регулювання охорони авторських прав, виникає необхідність також проаналізувати зміст таких прав на прикладі найбільш значущих конвенцій: Бернської та Всесвітньої, через які розкривається механізм їх захисту.

Досить коротко охарактеризувавши основну мету та призначення Бернської і Всесвітньої конвенції в попередньому підрозділі, розглянемо їх змістовне наповнення.

Так, у Бернській конвенції закріплені єдині мінімальні права щодо творів, які знаходяться під охороною у всіх країнах, які є членами Бернського союзу. Такі права розглядаються через норми та правила, які поділяють на 3 групи:

1) норми, які встановлюють зміст окремих прав, що передбачаються Конвенцією (матеріальні норми);

2) норми, які відсилають до національного закону. Ці норми є колізійними, в яких не визначено відповідних правил та які не розв'язують те чи інше питання, а лише закріплюють колізійні прив'язки;

3) правила, які встановлюють адміністративне положення та мають відношення до діяльності Союзу [9, с. 183].

В свою чергу, за Всесвітньою конвенцією, норми першої групи відіграють меншу роль, ніж за Бернською. Правила третьої групи взагалі відсутні [10, с. 116].

Виділимо також ключові структурні елементи та розглянемо їх більш детально.

1. Особи, у яких є право на отримання конвенційної охорони. Як особи, охорона прав яких встановлюється Бернською конвенцією, зазначаються їх автори та правонаступники. У конвенції відсутнє тлумачення, хто такий автор. Тому, вирішення цього питання покладається на внутрішнє законодавство окремих країн. Також у конвенції не розкривається тлумачення правонаступників, окрім спадкоємців [9, с. 190].

У Всесвітній конвенції охорона авторських прав закріплюється за ст. II: «випущені в світ твори громадян будь-якої Договірної Держави, рівно як і твори, вперше випущені в світ на території такої Держави, користуються в кожній іншій Договірній Державі охороною, яку така Держава надає творам своїх громадян, які вперше випущені в світ на її власній території» [2].

2. Охоронювані твори. Бернською конвенцією представлено широкий перелік творів, що підпадають під конвенційну охорону. В першу чергу, слід зазначити, що за ч. 1 ст. 2 конвенції закріплено: «термін Літературні і художні твори охоплює всі твори в галузі літератури, науки і мистецтва, яким би способом і в якій би формі вони не були виражені» [1].

Конвенцією передбачено дві групи творів, які охороняються:

1) твори, охорона яких базується на постановах Бернської конвенції. Такі твори знаходяться в повній та безумовній охороні, яка визначена за текстом конвенції. Серед таких творів можуть бути: «книги, брошури та інші письмові твори, лекції, звертання, проповіді та інші подібного роду твори; драматичні і музично-драматичні твори;

хореографічні твори і пантоміми, музичні твори з текстом або без тексту; кінематографічні твори, до яких прирівнюються твори, виражені способом, аналогічним кінематографії» [1] тощо;

2) твори, охорона яких регламентується внутрішнім законодавством країн-учасниць, яке може встановлювати відповідні вилучення або ж взагалі не охороняти їх. До таких творів, відповідно до ст. 2 конвенції відносяться: «переклади, адаптації, музичні аранжування та інші переробки літературного або художнього твору охороняються нарівні з оригінальними творами, без шкоди правам автора оригінального твору» [1] тощо.

Цікавим є виняток стосовно творів прикладного мистецтва. Так, відповідно до ч. 7 ст. 2 конвенції встановлено: «за законодавством країн Союзу зберігається право визначати ступінь застосування їхніх законів до творів прикладного мистецтва і промислових малюнків та зразків. Щодо творів, які охороняються у країні походження виключно як рисунки та зразки, в інших країнах Союзу може бути передбачена лише спеціальна охорона, надавана в даній країні малюнкам і зразкам, проте, якщо в даній країні не надається такої спеціальної охорони, ці твори охороняються як художні твори» [1].

В той же час, у преамбулі Всесвітньої конвенції йдеться про наступне: «натхненні бажанням забезпечити у всіх державах охорону авторського права на літературні, наукові і художні твори» [2].

Особливістю є те, що охорона наукових творів забезпечується специфічними способами для наукової творчості, тобто виражається створенням творів та формами, за рахунок яких вони відображаються. Тож у конвенціях багатостороннього характеру, наукові твори не «розщеплюються» в літературних творах, а знаходяться під охороною нарівні з ними.

3. Умови, за якими надається конвенційна охорона. Умови за Бернською конвенцією встановлені статтею 5, про яку вже наголошувалось в попередньому підрозділі.

За Всесвітньою конвенцією охорона творів надається в тому ж вигляді, як і громадянам. Ця позиція підтверджується Паризьким текстом від 1971 році, в якому додатково встановлено, що твори користуються охороною, яка надається Конвенцією [10, с. 119].

Продовжуючи, відзначимо, що здійснення авторських прав та їх захист в державах, які входять до Бернського союзу не залежить від якихось спеціальних умов чи формальностей. Більш того, відповідно до ч. 2 ст. 5 Бернської конвенції прямо передбачено: «користування цими правами і здійснення їх не пов'язані з виконанням будь-яких формальностей; таке користування і здійснення не залежать від існування охорони в країні походження твору. Отже, крім установлених цією Конвенцією положень, обсяг охорони, рівно як і засоби захисту, що забезпечують автору охорону його прав, регулюються виключно законодавством країни, в якій виникає потреба в ній» [1].

Якщо ж Бернською конвенцією не встановлюються інші правила, в цьому разі основою виступає законодавство держави, в якій порушується вимога про охорону, інакше кажучи, діє колізійна засада (*lex fori*).

У Всесвітній конвенції трохи по-іншому вирішується питання щодо формальності як умови визнання та охорони авторських прав. Так, згідно зі ст. III конвенції зазначається: «будь-яка Договірна Держава, за внутрішнім законодавством якої неодмінною умовою охорони авторського права є дотримання формальностей, як-от: депонування примірників, реєстрація, застереження про збереження авторського права, нотаріальні посвідчення, сплата зборів, виготовлення або випуск у світ примірників твору на території цієї Держави, – має вважати ці вимоги виконаними щодо всіх творів, які охороняються на підставі цієї

Конвенції, і які вперше випущені в світ поза територією цієї Держави і автори яких не є її громадянами, якщо, починаючи з першого випуску в світ цих творів, усі їхні примірники, випущені з дозволу автора або будь-якого іншого власника його прав, носитимуть знак "С" із зазначенням імені власника авторського права і року першого видання, цей знак, ім'я і рік випуску мають бути розташовані таким чином і на такому місці, які б ясно показували, що авторське право зберігається» [2].

У Всесвітній конвенції також передбачено спеціальні умови, які потрібні для того, щоб захищати авторські права в судовому порядку. Кожна країна-учасниця в праві вимагати дотримання деяких процесуальних правил: обов'язкова участь у справі на стороні позивача адвоката, який був допущений до практики в конкретній державі; депонування позивачем примірника твору в суді чи в адміністративному органі (або ж одночасно в двох органах). Невиконання зазначених умов може слугувати перепорою для того, щоб звернутися до суду, а на існування авторського права ніяк не впливає (ч. 3 ст. III конвенції) [2].

Стосовно неопублікованих творів, згідно ч. 4 ст. III конвенції, передбачається наступне: «у кожній Договірній Державі мають бути встановлені без будь-яких формальностей правові засоби, що забезпечують охорону не випущених у світ творів громадян інших Договірних Держав» [2].

4. Строк конвенційної охорони. Відповідно до ст. 7 Бернської конвенції встановлено: «термін охорони, надаваний цією Конвенцією, становить увесь час життя автора і п'ятдесят років після його смерті» [1]. Водночас, згідно до ч. 2 ст. IV Всесвітньої конвенції: «строк охорони творів, на які поширюється дія цієї Конвенції, не може бути коротшим за період, що охоплює час життя автора і двадцять п'ять років після його смерті» [2].

5. Особисті права авторів. Бернська конвенція приділяє небагато уваги щодо регулюванню особистих прав авторів. Так, згідно з ч. 1 ст. 6bis наголошується: «незалежно від майнових прав автора і навіть після відступлення цих прав він має право вимагати визнання свого авторства на твір і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні цього твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, здатному завдати шкоди честі або репутації автора» [1]. В наступній ч. 2 ст. 1 6bis конвенції встановлюється: «права, визнані за автором на підставі попереднього пункту, зберігають силу після його смерті принаймні до припинення майнових прав і здійснюються особами або установами, уповноваженими на це законодавством країни, в якій витребується охорона. Проте ті країни, законодавство яких в момент ратифікації цього Акта або приєднання до нього, не містить положень, що забезпечують охорону після смерті автора всіх прав, перелічених у попередньому пункті, можуть передбачити, що деякі з цих прав не зберігають сили після смерті автора» [1].

Судовий чи адміністративний захист особистих прав забезпечується законодавством тієї країни, в якій була порушена вимога про охорону авторського права. Зазначене закріплено за ч. 3 ст. 6bis конвенції: «засоби захисту для забезпечення прав, наданих цією статтею, регулюються законодавством країни, в якій витребувана охорона» [1].

На Паризькій конференції 1971 року було здійснено спробу прямо передбачити охорону особистих авторських прав за текстом Всесвітньої конвенції. Як наслідок, до тексту конвенції було включено статтю, в якій визначаються основні права автора, що спрямовуються на забезпечення охорони майнових інтересів [10, с. 123].

6. Право на переклад твору. Слід відмітити, що правило про виключне право, яке дозволяє автору перекладати свій твір, являється одним із основоположних як в Бернській, так і у Всесвітній конвенціях.

Втілення цього права на практиці має вагоме значення. Отже, ст. 8 Бернської конвенції зазначає: «автори літературних і художніх творів, охороняються цією Конвенцією протягом усього терміну дії їх прав на оригінальні твори користуються виключним правом перекладати і дозволяти переклади своїх творів» [1]. Проте, важливо вказати на те, що у разі перекладу твору в іншій країні, яка є учасником Бернської конвенції, потрібно отримати відповідний дозвіл від автора виключного права. Тобто, переклад може бути здійснено в іншій країні виключно на підставі погодження з автором конкретних прав (наприклад, виплата винагороди) [9, с. 201].

За Всесвітньою конвенцією таке право передбачено у ч. 1.2 ст. V, за якою: «авторське право включає виняткове право автора перекладати, випускати в світ переклади і дозволяти переклад і випуск у світ перекладів творів, що охороняються на підставі цієї Конвенції. Проте кожна Договірна Держава може своїм внутрішнім законодавством обмежити право перекладу письмових творів, але з дотриманням таких постанов» [2]. Відзначимо, що такі обмеження цього права полягають у можливості надавати спеціальні ліцензії. Детальніше про ці обмеження говориться в цій же статті Всесвітньої конвенції.

Підсумовуючи, зазначимо, що міжнародно-правовий механізм захисту авторських прав встановлюється через зміст Бернської та Всесвітньої конвенцій, який містить наступні структурні елементи:

- осіб, у яких є право на отримання конвенційної охорони;
- охоронювані твори;
- умови, за якими надається конвенційна охорона;
- строк конвенційної охорони;
- особисті права авторів;
- право на переклад твору.

РОЗДІЛ 2

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ОКРЕМИХ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ЗА МІЖНАРОДНИМ ТА УКРАЇНСЬКИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ: ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Захист авторських прав в мережі Інтернет з використанням міжнародного досвіду

Сьогодні, коли передові технології з неймовірною швидкістю розвиваються та становлять піковий рівень розвитку, такі складові як Інтернет та інформація, які є його основою, являються невід'ємною частиною в житті сучасного суспільства.

Попри це, на сьогоднішній день існує безліч проблемних питань, які мають відношення до порушення прав на використання об'єктів авторських прав в мережі Інтернет. Одна із причин зазначеного – це спрощений доступ до цих об'єктів, через те, що комп'ютерні комунації невпинно поширюються з метою надавати нові можливості для того, щоб розвивалась освіта, інтелектуальна галузі тощо. Проте, на жаль, багато користувачів мережі Інтернет, не завжди використовують її можливості з благими цілями і останнім часом, випадків зловживання комп'ютерними комунікаціями збільшується, в тому числі, порушуються права третіх осіб в Інтернеті.

Відзначимо, що Інтернет – це загальнодоступна інформаційна мережа глобального характеру, в якій не існує єдиного централізованого управління, у зв'язку з чим, саме авторські права ставляться під загрозу.

Одна із ключових ролей для захисту авторських прав в мережі Інтернет міжнародного рівня належить конвенції ВОІВ [7]. Як нами вже зазначалося раніше, цей договір було прийнято з ціллю забезпечити відповідні права та можливості власників стосовно використання ефективної охорони в момент розповсюдження їх творів через мережу

Інтернет, використовуючи електронну торгівлю. Однак, для того, щоб ефективно реалізувати Інтернет договори – потрібно забезпечити конкретні заходи на національному рівні для кожної держави. В тому числі, регулювання цієї сфери на законодавчому рівні ускладнюється тим, що порушення авторських прав, які здійснюються в мережі Інтернет, зазвичай є анонімними та технічно складними, що створює підґрунтя для того, щоб уникати відповідальності [11, с. 10].

Зазначене дає підстави проаналізувати захист авторських прав з врахуванням міжнародного досвіду на прикладі конкретних країн.

Взагалі, проблемні питання, які виникають під час захисту авторських прав в мережі Інтернет становлять беззаперечний інтерес, бо до сих пір не існує однозначності та єдиної позиції з цього приводу в країнах світу.

Так, Франція – це країна, яка першою почала «воювати» з піратством в Інтернеті. Саме тому, для такої боротьби було прийнято Закон від 1 жовтня 2010 року «Про три кроки» [12], положення якого дозволили владі в примусовому порядку обмежувати доступ до Інтернету тим особам, які порушували авторські права. Для того, щоб додержуватися авторських прав в мережі Інтернет, вводилася так звана «трикрокова» система контролю. Спочатку користувача, який нелегально розміщує чи завантажує файли в Інтернеті, попереджатимуть по e-mail та будуть відправляти листи за місцем проживання. Якщо такі дії ніяк не будуть впливати на порушника, то відповідні органи в праві повністю відключити доступ до Інтернету цій особі. Законом встановлено: «пірати, які ігнорують попередження надіслані електронною поштою, втрачають доступ до Інтернету терміном на 1 рік: окрім цього передбачений штраф до 300 тис євро або навіть тюремне ув'язнення в окремих випадках» [12].

У Німеччині діє така ж система, яка функціонує дуже ефективно.

У Канаді практикується використовувати спеціальні засоби захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, як приклад: регулювання відносин у пірінгових системах, які здійснюють обмін файлами. За цією системою до провайдера надходить повідомлення від автора про те, що абонентом було відкрито доступ або завантажено до системи обміну файлів контент, який порушує права [13, с. 113].

У Китаї, урядом було покладено обов'язок на інтернет-компанії проводити ревізію вмісту своїх мереж і видаляти інформацію, яка є забороненою. Також відзначимо, що з 2012 року всі блогери під час реєстрації зобов'язуються вказувати персональні дані та номери своїх телефонів. Серед іншого, в Китаї існує фірма під назвою Tencent, яка являється власником популярного месенджера QQ, вона дає спецслужбам змогу проводити моніторинг повідомлень користувачів, проводячи пошук за конкретними словами. В свою чергу, інші соціальні мережі Китайських версій дають можливість перехоплювати повідомлення користувачів та зберігати їх на своєму сервері разом з даними, які містять IP-адреси [14].

Слід зазначити, що в зарубіжних країн все частіше акцент ставиться не на те, щоб обмежувати доступ до ресурсу, який є сумнівним, а на те, щоб «пірати» взагалі були позбавлені можливості заробляти. Наприклад у Великобританії, в 2018 році поліцією було заблоковано доступ до проксі-сервера Immunity, який робив доступними торенти, в тому числі для порушників, які отримували доступ до контенту, який захищений авторськими правами [15, с. 254].

Іншою країною, де також борються з інтернет-піратством – це Італія. В цій країні взаємними зусиллями протидіють цьому явищу рекламна індустрія (IAB Italy) і індустрія контенту (FAPAV). Коли спеціальним комітетом цих індустрій зв'являється якась інформація про порушників, він негайно повідомляє про це відповідним

агентствам, а ті здійснюють конкретні заходи щодо їх протидії [16, с. 260-261].

В Іспанії не так давно прийнято «закон про податок на Google», за яким, як приклад (тому що на практиці це реалізувати майже неможливо), компанія Google забор'язувалася би сплачувати новинним ресурсам комісію за те, що вони транслюють фрагменти їх новин [16, с. 263].

У Нідерландах, на сьогоднішній день визнано незаконним скачувати нелегальні фільми та музику (раніше це дозволялося для особистих цілей). Також, ще в 2013 році, було введено податок на піратство для тих, хто здійснює покупки дисків, ком'ютерів тощо, від 3 центів до 5 євро [16, с. 266].

Звичайно, не можна обійти стороною таку країну як Сполучені штати Америки. В США існує Закон «Про авторське право у цифровому тисячолітті», в якому встановлюється механізм, що припиняє доступ до матеріалів, стосовно яких існує підозра щодо порушення авторських прав. Законом встановлюється і схема відповідальності провайдера у разі порушення даних прав в Інтернеті [17].

В США, ключова роль по боротьбі з контрафактом належить довгостроковим заходам, які розраховані на декілька місяців (бувають винятки і на роки). Приведемо приклад за 2015 рік, коли Управління національної безпеки проводило моніторинг за тим, як функціонують піратські сайти. Як результат, було зібрано доказову базу, після цього відкрито справу в суді, за рішенням якого було закрито такі сайти.

Отже, було припинено не тільки нелегальні дії стосовно правовласників, але й створено нові прийоми технічного характеру, які допомагали боротися з правопорушниками.

Таким чином, враховуючи наведене, потрібно виділити узагальнюючі проблеми та розглянути шляхи їх вирішення.

Виходячи з особливостей, які існують стосовно захисту авторських прав в мережі Інтернет, можна окреслити основоположні проблеми, які обумовлені інформаційним розвитком сучасних технологій:

1. Відсутня належна нормативно-правова база, яка б дозволила повноцінно регулювати зазначену сферу відносин. Тобто, правова неоднозначність по багатьом ключовим поняттям чи недостатнє їх відпрацювання.

2. Використання об'єктів авторського права, які мають транскордонний характер, через мережу Інтернет. Відкриття вільного доступу до об'єктів права інтелектуальної власності в мережі Інтернет надає змогу використовувати їх практично по усьому світу, у зв'язку з чим, можуть виникати ситуації, коли об'єкти авторського права, які використовуються користувачем в Інтернеті на тій території, де відповідні норми не функціонують.

3. Проблема, яка виникає після розміщення об'єкта в мережі Інтернет стосовно неможливості простежити ким та яким чином буде використовуватися зазначений об'єкт авторського права. Ключовим тут слід виділити те, що доступ до конкретного об'єкта відкривається водночас для широкого переліку суб'єктів, які можуть досягати мільйонів користувачів мережі Інтернет.

4. Значна кількість (яка має тенденцію зростати) порушень авторських прав, причиною яких є відсутність дієвих механізмів захисту авторських прав в мереж Інтернет [18, с. 73].

В свою чергу, цікавими, на наш погляд, є запропоновані О.М. Пастуховим способи, які можуть посприяти вирішити окреслені проблеми у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет:

1. Використання цифрового підпису. Його значення виражається в тому, що він допомагає встановити справжнього автора твору через його

ідентифікацію, тим самим розвіяти сумніви в контрагента стосовно того, з ким йому доводиться мати справу.

2. Використання цифрових марок. Найрозповсюдженішою є комплекс своєрідних «цифрових водяних знаків», які впроваджуються у твори (тексти, графічні зображення тощо) в Інтернеті. Їх прерогатива в тому, що під час звичайного візуального розгляду зображення, користувач не в змозі побачити якісь закодовані позначення (значок копірайта, рік видання, ім'я автора тощо). Однак, застосувавши конкретний програмний засіб, виникає можливість доведення, що в файлах міститься додаткова інформація, яка прямо вказує на особу, що її записала.

3. Обмеження функціональності. Цей спосіб означає те, що авторами розповсюджуються програми, які не в змозі друкувати документи чи зберігати їх у пам'яті комп'ютера.

4. «Годинникова бомба». За цим способом автором поширюється повноцінний об'єкт авторського права, проте може встановлюватися дата, після якої до цього права доступ буде обмежуватися.

5. Клірингові центри, за допомогою яких у автора є змога ліцензувати свої права на твір, а відповідний центр, в той час, отримує плату від користувача та здійснює її передачу тому, хто володіє авторськими правами.

6. Створення веб-депозитаріїв, які забезпечують фіксацію об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті та закріплюють їх правовий статус [19, с. 147-149].

Наведені вище способи, які запобігають порушенню сфери охорони та захисту авторських прав в Інтернеті, без сумніву, здатні забезпечити ефективний захист, проте для того, щоб їх реалізувати, так чи інакше, але потрібна підтримка зі сторони держави та виконання інших, не менш важливих дій, в тому числі це стосується і України. Отже, тенденції, які існують сьогодні, невпинно прямують в сторону

мережі Інтернет, в якій зберігається величезна кількість об'єктів авторських прав, яким необхідна належна правова допомога. Більша частина країн світу, постійно займаються вирішенням цих питань і вже можуть, хоч і не повністю, але частково здійснювати контроль над процесами та забезпечувати захист прав авторів в мережі Інтернет [20, с. 22].

На підставі вищевикладеного, слід зазначити, що розвиток інформаційних технологій за останні десять років дуже стрімко «скакнув» вперед. Беззаперечним фактом є те, що такий розвиток супроводжує багато проблем під час правового регулювання при використанні цих технологій. Неправомірно використовувати мережу Інтернет може завдавати як порівняно незначні збитки (незаконне розміщення аудіо- чи відеоматеріалів), так і куди серйозніші (кібератаки на захищені сервери з ціллю вилучати конфіденційну інформацію і як наслідок – це може призводити до загрози національної безпеки держави).

Проаналізувавши міжнародний досвід щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет, було виділено узагальнюючі проблеми, які дали змогу прийти до висновку щодо необхідності, передусім, вдосконалення як внутрішньодержавного, так і міжнародного законодавства у даній сфері.

2.2. Проблемні питання захисту авторських прав на фотографічні твори в контексті свободи панорами

В сучасному суспільстві фотографії об'єктивно вважаються найпопулярнішим способом, завдяки якому є можливість відображати та зберігати певну інформацію стосовно навколишнього світу. Більш того, у системі об'єктів авторських прав, фотографічні твори в контексті свободи панорами посідають одне з провідних місць.

На сьогоднішній день фотографії задіяні в різноманітних галузях суспільного життя (реклама, інформаційні, наукові, освітні чи особисті цілі). Враховуючи те, що фотографії досить легко відтворювати на матеріальних носіях, які передаються в електронному форматі – це призводить до того, що збільшується кількість випадків, коли неправомірно використовують фотографічні твори, тим самим, порушуючи авторські права на них.

Подібні ситуації зумовлюють потребу створювати ефективну систему технічних та правових засобів, які спрямовані захищати авторські права на фотографічні твори в контексті свободи панорами. Наявні прогалини у правовому регулюванні цих відносин надають ще більшої актуальності та схиляють до розгляду наявних теоретичних напрацювань та законодавства країн в зазначеному питанні.

Перш за все, зосередимо свою увагу стосовно питання фотографічних творів.

Відзначимо, що існує багато дискусій стосовно того, чи можна вважати фотографічні твори в повній мірі як продукт інтелектуальної діяльності людини. Коли фотографія тільки з'явилась, вважалось, що фотографування – це технічний процес, який допомагав отримувати відображення об'єктів, а будь-який творчий вклад автора фото заперечувався. Тому, потрібно виокремити декілька тлумачень, щоб зрозуміти це.

Так, за словником-довідником з авторського права встановлено: «твір фотографічний – це твір, де зображено реальні об'єкти, одержані на поверхнях, чутливих до світла або іншого випромінювання. Такі твори можуть охоронятися авторським правом як художні твори за умови, що композиція, відбір або спосіб фіксації вибраного об'єкта відзначається оригінальністю» [21, с. 156].

Російським вченим С.А. Сударіковим під фотографічним твором розуміється: «втілені на матеріальному носії за допомогою технічних

засобів зображення об'єктів навколишнього світу у певний момент часу, призначені для зорового сприйняття» [22, с. 64].

Групою експертів ВОВ наводиться тлумачення фотографій як: «нерухомого зображення (фотозображення), що отримується на поверхнях чутливих до світлового та іншого випромінювання, незалежно від технічної природи процесу отримання зображення» [23, с. 75].

Продовжуючи, виділимо ст. 6 «Директиви 2006/116/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 12 грудня 2006 року про строк охорони авторського права і деяких суміжних прав» [24] (далі – Директива), за якою закріплюється єдиний критерій, яким визначається, яка фотографія може підпадати під охорону: «охороняється лише та фотографія, яка є самобутньою, оригінальною, тобто становить інтелектуальний витвір автора, що відображає його особистість. У цьому випадку права на фотографію охороняються за загальним для усіх авторських прав на літературні і художні твори правилом ст. 1 Директиви» [24]. Нагадаємо, що це правило становить строк у вигляді 70 років після смерті автора за Директивою. В Україні, до речі, встановлено теж саме. Однак, в Директиві вказується, що державами-учасниками можуть охоронятися і інші види фотографій («звичайні», «нетворчі» фотографії). В Україні же, чинним законодавством по сей день обмежена охорона прав виключно на фотографічні твори як об'єкти авторського права. Охорона прав «нетворчих» фотографій нашим законодавством не врегульовується, хоча необхідність в цьому існує, бо, згідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [25], інтелектуальна власність входить до сфер, які є пріоритетними.

В цілому, необхідно відмітити ще один момент. Так як у цифровому середовищі фотографічне зображення зберігає нематеріальну форму, цим самим ускладнюється захист авторських прав

на фотографічний твір. Тобто, якщо змінюється частина цифрового коду в файлі фотографії, яка є оригінальною, або її формат, майже неможливо встановити права автора. Ситуація стає ще складнішою, оскільки на сьогодні збільшується кількість програмного забезпечення, яке дозволяє суттєво змінити код оригінального файлу фотографії.

Тому, для того, щоб ідентифікувати автора фотографії, в більшості випадків необхідно провести спеціальну експертизу на предмет зрівняння файлів і надати остаточний висновок стосовно того, який файл буде оригінальним [26, с. 26].

Специфічність фотографічного твору обумовлена і тим, що він легко може «трансформуватись» зі звичайного фото в цифрове, що говорить про особливий правовий захист та охорону цих фотографій.

В свою чергу, свобода панорами характеризується можливістю здійснювати фото архітектурних споруд, пам'ятників, які захищені авторським правом та перебувають у відкритому для вільного відвідування місцях, без дозволу автора зазначених об'єктів [27]. За свободою панорами відсутні будь-які обмеження зі сторони авторів творів на виготовлення, розповсюдження і публічної демонстрації подібного роду зображень.

За законодавством окремих країн, норми, які мають відношення до свободи панорами, дещо різні за своїм змістом. Законодавством ЄС передбачено, що країнам дозволяється на власний розсуд обмежувати чи виключати з авторського права скульптурні та архітектурні твори, які перебувають в місцях, що є вільними для відвідування [28].

Наприклад у Франції діють юридичні обмеження на право фотографувати Ейфелеву вежу. І навпаки, згідно до Закону Німеччини про авторські права («Urheberrechtsgesetz») [29], а також п. 62 британського «Copyright, Designs and Patents Act» 1998 року [30], інституту свободи панорами відводиться багато уваги.

Так, в Законі про авторське право Німеччини (Urheberrechtsgesetz), у ст. 59 зазначено наступне: «допускається відтворення за допомогою живопису, графіки, фотографії або кінематографу, творів, які постійно знаходяться у відкритих для публіки місцях, а також поширення і публічне повідомлення про такі копії» [29]. Проте, за законодавством Німеччини забороняється відтворювати інтер'єри будівель чи фотографувати твори архітектури.

У Законодавстві Великобританії встановлено винятки для будівель, скульптур тощо, які на постійній основі перебувають в громадських місцях. Так, параграфом 62 Copyright, Designs and Patents Act: «визначено режим публічного показу творів» [30]. Зазначене положення безпосередньо стосується будівель чи скульптурних творів, моделей будівель тощо, у разі їх постійного перебування в громадських місцях. За цим же параграфом передбачається: «авторське право на такі твори не вважається порушеним в таких випадках: у разі створення графічного твору, на якому зображено такі твори; у разі створення фотографії, фільму з зображенням таких творів; у разі публічного сповіщення цих творів» [30].

В той же час, у Великобританії на державному рівні звертається увага на проблему сирітських робіт. Сирітські твори – це твори, за якими не є можливим з'ясувати особу автора або зв'язатися з правоволодільцем [31]. З-поміж іншого, відзначимо, що за такими творами імовірно не пройшов термії дії авторського права, а тому вони знаходяться під правовою охороною як об'єкти авторського права. Сирітські твори не дозволяється публікувати від власного імені і доступ до них можна отримати тільки в бібліотеках, архівах тощо.

Проблема сирітських робіт з'явилася в результаті того, що постійно подовжувався термін охорони авторських прав та була відсутня обов'язкова реєстрація прав. Ще значніше ситуація погіршилася з

настанням цифрової ери, оскільки саме в Інтернеті найчастіше порушуються права на сирітські твори.

Урядом Великобританії робляться значні кроки для того, щоб подолати цю проблему. Наприклад, внесено зміни до законодавства, які дають змогу використовувати сирітські твори згідно до встановлених ліцензій, однак, права власників, які є відсутні, всё ще охороняються.

Слід зазначити, що в переважній більшості країн ЄС відрізняється визначення творів, до яких можна застосувати інститут свободи панорами. Отже, в більшості країн це торкається тільки зображень об'ємних об'єктів (three-dimensional works), які також перебувають в громадських місцях. У Швейцарії навіть фотографування плоских об'єктів (two-dimensional works) – це можуть бути фрески, настінні графіти, підпадають під інститут свободи панорами [32, с. 9].

В США відсутні норми, за якими б інститут свободи панорами закріплювався окремо. Однак, у ст. кодексу 17 USC 120 (a) наводиться норма, яка звільняє від створення художніх відтворень будівлі. «Авторське право на твір архітектури не включає в себе право забороняти створення, розповсюдження або публічний показ малюнків, фотографій, картин або інших творів візуального мистецтва, де зображується будівля, якщо вона розташовується в громадському місці або її видно з такого місця» [33].

Виділяючи Україну, відмітимо, що на сьогоднішній день, єдина норма, яка дає змогу використовувати захищені твори без дозволу автора є п. 4 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права», за якою: «відтворення з метою висвітлення поточних подій засобами фотографії або кінематографії, публічне сповіщення або інше публічне повідомлення творів, побачених або почутих під час перебігу таких подій, в обсязі, виправданому інформаційною метою» [34].

На нашу думку, положення зазначеної норми дуже обмежує сферу, в якій можна вільно використовувати твори. За чинним законодавством України взагалі не передбачається можливість комерційного використання фотографій творів архітектури та мистецтва, якщо не буде відповідного дозволу авторів. Наприклад, щоб сфотографувати для путівника якусь сучасну будівлю, скульптуру тощо, необхідно отримати дозвіл, однак, враховуючи те, що відсутні будь-які вільно доступні контакти архітекторів (спадкоємців) – отримати дозвіл стає досить складним завданням, а в деяких випадках неможливим. У зв'язку з цим, українське законодавство в цьому плані потребує внесення конкретних змін, або ж взагалі створення профільного закону, який би регулював інститут свободи панорами.

Насамкінець, не можна не відмітити проблему захисту фотографічних творів в контексті свободи панорами під час їх використання в мережі Інтернет, тому що як і з іншими об'єктами авторських прав, порушника в мережі Інтернет виявити складно. Так, в процесі неправомірного розміщення фотографії в Інтернеті задіяні такі особи: 1) власник доменного імені; 2) власник сайту; 3) провайдер хостингу [35, с. 27].

Для захисту від порушень таких прав в Інтернеті, рекомендовано використовувати технічні засоби, які спрямовані на захист фотографій (водяний знак, на якому є ім'я автора; цифрова стенографія, що дозволяє приховано записувати інформацію в файл з зображенням). Серед юридичних засобів захисту за доцільне б було передбачити реєстрацію в уповноваженому органі, проте, це завдає багато клопіт та є недешевою процедурою для цифрових зображень [36]. Якби там не було, ці способи на практиці не дуже ефективні та не надають позитивних результатів, що викликає необхідність розробляти нові методи щодо охорони фотографічних творів в контексті панорами провідними країнами.

Проведене дослідження дало змогу зробити наступний висновок.

Сьогодні фотографії об'єктивно вважаються найпопулярнішим та найпоширенішим способом, завдяки якому є можливість відображати та зберігати певну інформацію стосовно навколишнього світу. Враховуючи те, що фотографії досить легко відтворювати на матеріальних носіях, які передаються в електронному форматі – це призводить до того, що збільшується кількість випадків, коли неправомірно використовують фотографічні твори, тим самим, порушуючи авторські права на них.

Інститут свободи панорами також посідає одне з провідних місць у галузі охорони авторських прав на фотографічні твори стосовно якого існують спірні та проблемні питання, ключовими з яких є проблеми захисту фотографічних творів в контексті свободи панорами під час їх використання в мережі Інтернет.

Паралельно, було визначено, що в Україні поки що на законодавчому рівні належним чином не врегульовані суспільні відносини як на фотографічні твори, так і на свободу панорами, в тому числі не існує чітких визначень в зазначених сферах, тим самим це ускладнює їх правову охорону та несприятливо сказується на формуванні договірних відносин під час використання авторських прав. Саме тому, за доцільне було б враховувати досвід розвинених країн в зазначених питаннях на практиці.

2.3. Сучасний стан захисту авторського права в Україні: проблеми, шляхи їх вирішення

Порушення авторських прав в сучасному прояві для України – одна з найгостріших проблем. Ця проблема залишається невирішеною та наносить серйозної шкоди зарубіжним та українським правовласникам.

Враховуючи демократичний вектор розвитку та євроінтеграційні процеси нашої держави – ефективний та дієвий захист авторського права є також одним із важливих чинників для такого складного процесу.

На жаль, сьогодні не існує чіткого механізму, який би належним чином захищав авторські права. Саме тому, нашій країні необхідно сформувавши відповідний комплекс заходів, які будуть направлені на охорону авторських прав та результативну боротьбу з різними проявами їх порушень і як наслідок – це дасть змогу Україні удосконалювати законодавство та благополучно співпрацювати з країнами, які є розвинені в зазначеній сфері.

Сучасними дослідниками у сфері права, порушення авторських прав трактується як: «дії, спрямовані на протиправне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди» [37, с. 80].

Підкреслимо, що чинне законодавство України передбачає відповідні види порушень авторських прав, проте, акцентуємо увагу на ті щодо яких існує найбільша кількість порушень та дискусійних питань. Відповідно до ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права», встановлено: «піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг, а також Інтернет-піратство, тобто вчинення будь-яких дій, які відповідно до цієї статті визнаються порушенням авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет» [34].

Потрібно зауважити, що рівень порушень майнових авторських прав (Інтернет-піратство) в Україні на протязі останніх років має тенденцію зростати і по сей день вважається одним з найбільш високих у світі. За останніми даними, Міжнародний альянс інтелектуальної власності (далі – ПРА) провів кваліфікований аналіз означеної проблеми

в Україні та зробив негативні висновки, які вказують на те, що Україна продовжує експорт піратства, в більшій мірі цифрового, в країни Європейського Союзу. Також в Україні продовжують своє функціонування сайти, на яких розміщується «піратський» контент, зокрема, такими є торрент-трекери [38].

Наступним видом порушень авторських прав, який теж є досить поширеним – це плагіат. В сучасній доктрині авторського права: «плагіат – це порушення немайнових (право на ім'я) та майнових (право на винагороду) прав автора, а суть плагіату полягає у «викраденні результату інтелектуальної праці» [37, с. 173]. Згідно до вже згадуваної ст. 50 Закону України «Про авторське право та суміжні права»: «плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору» [34].

Незважаючи на те, що тлумачення плагіату в цілому має чітке визначення, однак змістовне наповнення є дещо «розпливчастим». Тобто, часто буває так, що неможливо відрізнити плагіат від інших суміжних до нього понять. Як приклад, дії з неправомірного використання, копіювання чи опублікування чужих авторських матеріалів не можуть так просто визнаватися як плагіат. Ці порушення можна віднести до піратства. А піратство, зі своєї сторони, може стати плагіатом під час неправомірного використання результатів інтелектуальної праці та присвоєння авторства.

Проблемним моментом, який лежить на поверхні, є змога вільно використовувати авторські твори іншим особам, тому що саме законодавство дозволяє використовувати їх без згоди автора, але потрібно зазначити ім'я автора і джерело такого запозичення, а також цитату з опублікованого твору в об'ємі, який виправдовується метою, що була поставлена. Проблемним є саме те, що обсяг виправданості при вільному використанні чужого твору за кожним конкретним випадком

може бути зовсім різним і дуже складно виявити наявність або відсутність порушення.

З цього приводу існує думка деяких дослідників про те, що: «сьогодні існує необхідність законодавчо виокремити добросовісне та недобросовісне вільне використання чужих творів із встановленням відповідальності за, відповідно, недобросовісне їх використання» [37, с. 182].

Продовжуючи, коротко проаналізуємо характерні особливості деяких з видів відповідальності, яка передбачена законодавством за порушення авторських прав:

1) цивільно-правова відповідальність, основна ціль якої не карати за порушення, а притягати до відшкодування збитків, які було заподіяно. Особливостями цієї відповідальності є те, що вона характеризується майновим та компенсаційним характером, а також спрямована на відшкодування моральної шкоди.

На нашу думку, все ж таки, недоліком цивільної відповідальності є те, що порушник повинен окрім відшкодування збитків нести ще додаткові, не вигідні для нього майнові наслідки за правопорушення, яке він вчинив, а не тільки виправляти те, що було скоєно через його помилку, необачність тощо. Ключовими заходами, які б не завадило передбачити для того, щоб удосконалити цивільно-правову відповідальність є наступні:

– забезпечити зі сторони держави дієві механізми щодо притягнення порушників у сфері авторського права до відповідальності. Як приклад, сформував окрему судову ланку, яка б розглядала справи виключно в сфері інтелектуальної власності загалом та авторського права, зокрема;

– проводити попереджувальні заходи щодо протидії правопорушень [39, с. 249-250].

2) адміністративна відповідальність характеризується застосуванням адміністративних стягнень у вигляді штрафів, вилучень, конфіскацій тощо, які передбачені адміністративним законодавством та іншими нормативно-правовими актами. Із позитивного виділимо те, що адміністративно-правовий механізм притягнення до адміністративної відповідальності щодо порушення авторських прав, за адміністративним законодавством передбачає оперативний розгляд справ на підставі спеціальної процедури, яка значно простіша, у порівнянні з цивільним судочинством;

3) кримінальна відповідальність за порушення авторських та суміжних прав передбачена ст. 176 Кримінального кодексу України (далі – КК України), за якою: «незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, камкординг, кардшейрінг або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, а також фінансування таких дій, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі» [40]. Відмітимо, що санкцією цієї статті зазвичай є штраф, який може досягати трьох тисяч неоподаткованих мінімумів, а це досить значна сума. На нашу думку, це є позитивним моментом, адже у багатьох цивілізованих країнах дуже великі штрафи і люди розуміючи це, не переступають межі закону. Однак, у правозастосовній практиці вказується на те, що за диспозицією ч. 1 ст. 176 КК України кримінально-караним порушенням авторського права передбачається тільки умисне порушення цих прав, у зв'язку з чим, існують деякі труднощі. Свого часу, науковцями висловлювалися пропозиції стосовно: «доцільності виключення із диспозиції ч. 1 ст. 176 КК України слово

умисне і криміналізувати як умисне, так і необережне порушення авторського права» [37, с. 202].

Власне кажучи, далі логічним буде перейти до розгляду узагальнених проблем зазначеної сфери, шляхів їх вирішення та встановлення можливих перспектив удосконалення.

Підґрунтям, яке породжує численні порушення чинного законодавства у сфері авторського права – це низька правова культура та свідомість, адже з цього все починається. Вказане дає змогу виділити основоположні проблеми.

1. Використання органами державної влади програмного забезпечення, які порушують права інтелектуальної власності, в тому числі авторського права.

2. Відсутність ефективних та системних засобів для протидії порушень авторських прав в мережі Інтернет.

3. Неузгоджені норми Цивільного кодексу України та основоположного Закону, який регулює авторські права.

4. Неоновлюваність законодавства, згідно до потреб суспільства.

5. Незаконне поширення авторських творів.

6. «М'які покарання» стосовно порушення авторських прав за цивільним та адміністративним законодавством [41, с. 75-76].

Окреслені проблеми гальмують розвиток держави, тим самим роблячи її відсталою на фоні інших країн світу, в результаті це може призвести до повної деградації суспільства та втрати правового статусу на міжнародному просторі.

Саме тому, з метою покращити ситуацію в нашій державі в сфері охорони авторських прав, виділимо рекомендації, які б посприяли удосконалити цю сферу:

1) окрім передбаченої відповідальності, вдосконалити саму процедуру доказування факту правопорушення, яка дозволить виявляти осіб, які порушують авторські права;

2) внести відповідні зміни до чинного Закону України «Про авторське право та суміжні права», які б посприяли ефективно реагувати та протидіяти порушенням авторських прав;

3) передбачити правові стимули для провайдерів, які б передбачили співпрацю з правовласниками, щоб боротися з інтернет-піратством;

4) забезпечити необхідні заходи, які повинні спрямовуватися на розповсюдження та популяризацію юридичної літератури, правової інформації, для того, щоб подолати проблему низької правосвідомості громадян, тому що дуже важливо, щоб кожна особа усвідомлювала власне значення у сфері захисту авторських прав, оскільки від громадян залежить, що буде панувати в Україні: закон чи систематичні порушення авторських прав;

4) запровадити чіткий та налагоджений механізм, який би зміг реалізувати зазначені пропозиції [42, с. 147-148].

Окремо, необхідно відмітити значне досягнення, яке осучаснює сферу захисту авторських прав та враховує норми європейського права – це прийняття 15 травня 2018 року Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [43], за яким: оновлено систему колективного управління правами суб'єктів авторських прав; заборонена незаконна діяльність організацій колективного управління; зберігається та розвивається інтелектуальна діяльність авторів.

Цей закон втілює в чинне законодавство положення Директиви Європейського парламенту та Ради № 2014/26/ЄС від 26 лютого 2014 року «Про колективне управління авторським та суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори з метою онлайн-використання на внутрішньому ринку» [44].

Слід зазначити, що на протязі усієї незалежності України, так і не було запроваджено правового механізму, який би давав змогу авторам,

композиторам тощо, отримувати достойну оплату за їх творчу діяльність, цим же Законом це регламентовано.

Сутність цього законодавчого акту полягає в тому, що функція збору, розподілу та виплати винагороди українським авторам покладається не на «якісь» приватні установи, а на організації колективного управління, що формуються як громадські організації цими ж авторами. Тобто, виключно цими організаціями від імені авторів можливо укласти договори з користувачами та домовлятися про розмір оплати (винагороди). Вони і забезпечують захист авторських прав музикантів, письменників та інших творців [45].

Отже, сьогодні суспільство і держава мають змогу здійснювати контроль за діяльністю організацій колективного управління та у випадку виявлення зловживань – повідомляти про це компетентним органам.

Проте, це тільки один маленький крок уперед, попереду ще тривалий шлях реформування усієї сфери захисту авторських прав. З цього приводу, слід відзначити, що вже сьогодні ідуть «бурхливі» розмови та можливість прийняття абсолютно нового Закону про авторські права, яким можливо буде встановлюватися наступне:

- 1) абсолютно новий перелік об'єктів авторських прав, які відповідають сучасним реаліям;
- 2) оновлений порядок обчислення строків щодо чинності авторських прав;
- 3) будуть врегульовуватися проблемні питання, які виникають під час здійснення авторських прав [45].

Сподіваємося, що цей закон буде прийнято в найближчому майбутньому та який буде втілювати в собі норми, що відповідають європейським та світовим стандартам.

Загалом, можна сказати, що зрушення у сфері захисту авторських прав хоч і повільно, але відбуваються.

Враховуючи наведене, можна підсумувати про те, що порушення авторських прав в сучасному прояві для України – одна з найгостріших проблем. Ця проблема залишається невирішеною та наносить серйозної шкоди зарубіжним та українським правовласникам.

В цілому, хоч законодавство України про захист авторських прав частково відповідає міжнародним стандартам, однак існують значні проблеми, які потрібно поступово вирішувати.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу теоретично обґрунтувати міжнародно-правове регулювання та механізм захисту авторських прав, а також виявити конкретні проблеми даної сфери правових відносин з наданням відповідних пропозицій, які спрямовані на удосконалення захисту авторських прав. Відповідно до поставлених задач, було зроблено наступні висновки:

1. Авторське право є дуже вагомим та невід'ємним елементом будь-яких правових рамок, основна мета яких здійснювати регулювання громадянської поведінки авторів і користувачів, тим самим, забезпечуючи комплексну охорону їх інтересів.

На сьогоднішній день існує багато міжнародно-правових актів, що регулюють авторські та суміжні права, серед яких виділено найважливіші:

1) Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів 1886 року;

2) Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право 1952 року;

3) Римська конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і мовних організацій 1961 року;

4) Брюссельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники 1974 року;

5) Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм 1971 року;

6) Договір ВОІВ про авторське право та Договір ВОІВ про виконання й фонограми 1996 року;

7) Директиви ЄС щодо захисту авторських та суміжних прав.

Встановлено, що Україна також є активним учасником цього процесу: вона є членом більшої частини міжнародних організацій,

а також приймає участь під час розробки та втілення до національних правових систем прогресивних положень, які регулюють та охороняють авторські права.

2. Міжнародно-правовий механізм захисту авторських прав встановлюється через зміст Бернської та Всесвітньої конвенцій, який містить наступні структурні елементи:

- осіб, у яких є право на отримання конвенційної охорони;
- охоронювані твори;
- умови, за якими надається конвенційна охорона;
- строк конвенційної охорони;
- особисті права авторів;
- право на переклад твору.

3. Розвиток інформаційних технологій за останні десять років дуже стрімко «скакнув» вперед. Беззаперечним фактом є те, що такий розвиток супроводжує багато проблем під час правового регулювання при використанні цих технологій. Неправомірно використовувати мережу Інтернет може завдавати як порівняно незначні збитки (незаконне розміщення аудіо- чи відеоматеріалів), так і куди серйозніші (кібератаки на захищені сервери з ціллю вилучати конфіденційну інформацію і як наслідок – це може призводити до загрози національної безпеки держави).

Проаналізувавши міжнародний досвід щодо захисту авторських прав в мережі Інтернет, було виділено узагальнюючі проблеми, серед яких:

- 1) відсутня належна нормативно-правова база;
- 2) проблема використання об'єктів авторського права, які мають транскордонний характер;
- 3) проблеми, які виникають після розміщення об'єктів авторських прав в мережі Інтернет;

4) значна кількість (яка має тенденцію зростати) порушень авторських прав.

Окреслені проблеми дали змогу прийти до висновку щодо необхідності, передусім, вдосконалення як внутрішньодержавного, так і міжнародного законодавства у даній сфері. Основними напрямками, які необхідно здійснювати в зазначеній сфері є наступні:

1) прийняття дієвих законодавчих актів на міжнародному рівні, які на практиці зможуть усувати існуючі прогалини під час захисту авторських прав в мережі Інтернет;

2) імплементувати законодавчі акти усіма без винятку країнами, тим самим буде простіше здійснювати міжнародно-правове регулювання охорони авторських прав в Інтернеті та ефективніше вирішувати проблемні питання.

4. Сьогодні фотографії об'єктивно вважаються найпопулярнішим та найпоширенішим способом, завдяки якому є можливість відображати та зберігати певну інформацію стосовно навколишнього світу. Враховуючи те, що фотографії досить легко відтворювати на матеріальних носіях, які передаються в електронному форматі – це призводить до того, що збільшується кількість випадків, коли неправомірно використовують фотографічні твори, тим самим, порушуючи авторські права на них.

Інститут свободи панорами також посідає одне з провідних місць у галузі охорони авторських прав на фотографічні твори стосовно якого існують спірні та проблемні питання, ключовими з яких є проблеми захисту фотографічних творів в контексті свободи панорами під час їх використання в мережі Інтернет.

Паралельно, було визначено, що в Україні поки що на законодавчому рівні належним чином не врегульовані суспільні відносини як на фотографічні твори, так і на свободу панорами, в тому числі не існує чітких визначень в зазначених сферах, тим самим це

ускладнює їх правову охорону та несприятливо сказується на формуванні договірних відносин під час використання авторських прав. Саме тому, за доцільне було б враховувати досвід розвинених країн в зазначених питаннях на практиці.

5. Порушення авторських прав в сучасному прояві для України – одна з найгостріших проблем. Ця проблема залишається невирішеною та наносить серйозної шкоди зарубіжним та українським правовласникам.

В цілому, хоч законодавство України про захист авторських прав частково відповідає міжнародним стандартам, однак існують значні проблеми, серед яких:

1) використання органами державної влади програмного забезпечення, які порушують права інтелектуальної власності, в тому числі авторського права;

2) відсутність ефективних та системних засобів для протидії порушень авторських прав в мережі Інтернет;

3) неузгоджені норми Цивільного кодексу України та основоположного Закону, який регулює авторські права;

4) неоновлюваність законодавства, згідно до потреб суспільства;

5) незаконне поширення авторських творів;

6) «м'які покарання» стосовно порушення авторських прав за цивільним та адміністративним законодавством.

В свою чергу, для того, щоб покращити ситуацію стосовно охорони авторських прав, необхідно виділити рекомендації, які б посприяли удосконалити цю сферу:

1) окрім передбаченої відповідальності, вдосконалити саму процедуру доказування факту правопорушення, яка дозволить виявляти осіб, які порушують авторські права;

2) внести відповідні зміни до чинного Закону України «Про авторське право та суміжні права», які б посприяли ефективно реагувати та протидіяти порушенням авторських прав;

3) передбачити правові стимули для провайдерів, які б передбачили співпрацю з правовласниками, щоб боротися з інтернет-піратством;

4) забезпечити необхідні заходи, які повинні спрямовуватися на розповсюдження та популяризацію юридичної літератури, правової інформації, для того, щоб подолати проблему низької правосвідомості громадян, тому що дуже важливо, щоб кожна особа усвідомлювала власне значення у сфері захисту авторських прав, оскільки від громадян залежить, що буде панувати в Україні: закон чи систематичні порушення авторських прав;

4) запровадити чіткий та налагоджений механізм, який би зміг реалізувати зазначені пропозиції.

Окремо, необхідно відмітити значне досягнення, яке осучаснює сферу захисту авторських прав та враховує норми європейського права – це прийняття 15 травня 2018 року Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», за яким: оновлено систему колективного управління правами суб'єктів авторських прав; заборонена незаконна діяльність організацій колективного управління; зберігається та розвивається інтелектуальна діяльність авторів.

Також сьогодні йдуть розмови про прийняття абсолютно нового Закону про авторські права, який в повній мірі буде відповідати європейським та світовим стандартам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів від 24 липня 1971 року / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_051 (дата звернення: 03.04.2020).
2. Всесвітня конвенція про авторське право від 6 вересня 1952 року / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_052 (дата звернення: 03.04.2020).
3. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / [О.П. Орлюк, Г.О. Андрощук, О.Б. Бутнік-Сіверський та ін.]; за ред. О.П. Орлюк, О.Д. Святоцького. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
4. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 26 жовтня 1961 року / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_763 (дата звернення: 03.04.2020).
5. Конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники від 21 травня 1974 року / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_250 (дата звернення: 03.04.2020).
6. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонографів від 29 жовтня 1971 року / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_124 (дата звернення: 03.04.2020).
7. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року та положення Бернської конвенції (1971 р.), на які містяться посилання у Договорі / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770 (дата звернення: 03.04.2020).

8. Сорока Н.Є. Діяльність Європейської Комісії у сфері захисту авторського права та суміжних прав у Європейському Союзі. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 57–68.
9. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1971 року. Міжнародне приватне право: Збірник документів. М.: Вид-во БЕК, 1997. 542 с.
10. Всесвітня конвенція про авторське право. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. Т.1: *Право інтелектуальної власності*. К.: Ін Юре, 1999. 364 с.
11. Денисюк М. Інтелектуальна власність та Інтернет: нові можливості чи нові проблеми?. *Інтелектуальна власність*. 2009. № 6. С. 9–12.
12. Закон Республіки Франції «Про три кроки» від 1 жовтня 2010 року / [Електронний ресурс]. URL: <http://livresfrancaisgratuit.narod.ru> (дата звернення: 03.04.2020).
13. Андрощук Г.О., Работягова Л.І. Міжнародна система охорони авторських прав в мережі Інтернет: організаційно-правові засади: монографія / Г.О. Андрощук, Л.І. Работягова. К.: Інтерсервіс, 2017. 125 с.
14. Боротьба з піратством у сфері авторського права в Китаї / [Електронний ресурс]. URL: <http://ndiiv.org.ua/ua/news/view-borotba-z-piratstvom-usferi-avtorskoho-prava-v-kytaji.html> (дата звернення: 03.04.2020).
15. Дроб'язко В.С. Право інтелектуальної власності зарубіжних країн: Навч. посібник / Дроб'язко. В.С., Дроб'язко. Р.В. *Право інтелектуальної власності*. К.: Юрінком Інтер, 2018. 512 с.
16. Актуальні питання охорони авторських прав в мережі Інтернет в Україні та Європейському Союзі в контексті європейської інтеграції, міжнародна конференція (2010, м. Київ).: *Матеріали Міжнародної*

конференції «Актуальні питання охорони прав інтелектуальної власності в Україні та Європейському Союзі в контексті європейської інтеграції», м. Київ, К.: Фенікс, 2010. 421 с.

17. Закон Сполучених Штатів Америки «Про авторське право у цифровому тисячолітті» / [Електронний ресурс]. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2016/12/Makarenko7.pdf> (дата звернення: 03.04.2020).

18. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права і суміжних прав: погляд на проблему. *Право України*. 2003. № 4. С. 72–75.

19. Пастухов О.М. Авторське право в Інтернеті / О.М. Пастухов. К.: Школа, 2004. С. 144–159.

20. Фучеджі В.Д., Ганеліна К.І. Правові аспекти охорони і захисту авторських прав в мережі Інтернет. *Теорія інтелектуальної власності*. 2011. № 9. С. 19–23.

21. Святоцький О.Д. Інтелектуальна власність: словник-довідник / За заг. ред. О.Д. Святоцького. У 2-х т.: Том 1. Авторське право і суміжні права / за ред. О.Д. Святоцького, В.С. Дроб'язка. К. : Вид. дім «Ін Юре», 2000. 272 с.

22. Судариков С.А. Основы авторского права / С.А. Судариков. Минск: Амалфея, 2000. 512 с.

23. Омельчук К. До питання про авторські права на фотографії. *Право України*. 2003. № 4. С. 75–79.

24. Директива Європейського Парламенту и Совета Європейського Союзу 2006/116 ЕС от 12 декабра 2006 г. о сроке действия охраны авторского права и некоторых смежных прав (кодифицированная редакция) / [Електронний ресурс]. URL: <http://base.garant.ru/2568234/> (дата звернення: 03.04.2020).

25. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від

18 березня 2004 року № 1629-IV (останні зміни: 04.11.2018) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 29. Ст. 367.

26. Дорожко Г. Питання охорони та захисту цифрових фотографічних творів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2010. № 4. С. 25–28.

27. Bryce Clayton Newell «Freedom of Panorama: A Comparative Look at International Restrictions on Public Photography» (2011) 44 *Creighton L Rev* 405.

28. Directive 2001/29/EC, Article 5 § 3(h) on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society / [Електронний ресурс]. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32001L0029> (дата звернення 03.04.2020).

29. Urheberrechtsgesetz (Ger.) Article 59 / [Електронний ресурс]. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_urhg/englisch_urhg.html (дата звернення: 03.04.2020).

30. Copyright, Designs and Patents Act 1988, c. 48 (Eng.) § 62 / [Електронний ресурс]. URL: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1988/48/contents> (дата звернення: 03.04.2020).

31. Apply for a licence to use an orphan work / [Електронний ресурс]. URL: <https://www.gov.uk/apply-for-a-licence-to-use-an-orphan-work> (дата звернення: 03.04.2020).

32. Андрусенко О. Свобода панорами як важливий інститут авторського права (іноземний досвід правового регулювання). *Юридичний радник*. 2009. № 1(27). С. 8–11.

33. 17 U.S. Code § 120 – Scope of exclusive rights in architectural works / [Електронний ресурс]. URL: <https://www.govinfo.gov/app/details/USCODE-2010-title17/USCODE-2010-title17-chap1-sec120> (дата звернення: 03.04.2020).

34. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ (останні зміни: 04.11.2018) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64.

35. Дорошко Г. Питання охорони та захисту цифрових фотографічних творів. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2010. № 4. С. 25–28.

36. (codified version) / [Електронний ресурс]. URL: https://ec.europa.eu/dgs/legal_service/codifica_en.htm (дата звернення: 03.04.2020).

37. Биркович Т.І., Сопилко І.М., Філик Н.В. та ін. Право інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: навч. посіб. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2015. 280 с.

38. Калениченко П. Звіт ПРА щодо України: про що він і що це для нас означає / [Електронний ресурс]. URL: <https://blog.liga.net/user/pkalenichenko/article/29656> (дата звернення: 03.04.2020).

39. Рудник Т.В. Відповідальність за порушення авторського права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 248–251.

40. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-ІІІ (останні зміни: 20.03.2020) / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25(26). Ст. 131.

41. Корецький В.І. Деякі проблемні питання захисту авторського права в Україні. *Юридичний вісник*. 2013. № 1(10). С. 74–77.

42. Яркіна Н. Шляхи удосконалення охорони авторських прав. *Вісник Академії правових наук України*. 2017. № 4. С. 145–155.

43. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 року № 2415-VІІІ / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.

44. Директива Європейського парламенту і Ради 2014/26/ЄС від 25 лютого 2014 року про колективне управління авторським правом і суміжними правами та мультитериторіальне ліцензування прав на музичні твори для онлайн використання на внутрішньому ринку / [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_002-14 (дата звернення: 03.04.2020).

45. Реформі сфери захисту авторського права та суміжних прав бути? / [Електронний ресурс]. URL: <http://www.golos.com.ua/article/314665> (дата звернення: 03.04.2020).